

Lärarhandledning till *Vårdmöten vid våld i nära relationer*

Eva Sundborg

Lärarhandledningen avser att inspirera och ge förslag på inslag och läroaktiviteter i utbildningen inom ämnet *mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. I handledningen ges även exempel på hur lärandemålet implementerats på olika högskoleutbildningar.

Förord

Etiska aspekter på att utbilda i ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Personligen har jag drygt 20 års erfarenhet av att båda möta våldsutsatta och utbilda i ämnet, både studenter och kliniskt verksamma inom hälso- och sjukvården. Ämnet rör upp känslor, det berör människans existens, något personligt hos oss alla. Detta kan bli ett hinder i stället för en personlig utveckling hos den som utbildar. Ytterst är min privata drivkraft att främja hälsa, minska lidande och rädda liv. Vad kan konsekvensen bli av att inte fråga? Att inte utbilda? All positiv respons från patienter och dem jag utbildat gör mig ibland tårögd och ger mig ny kraft och arbetsglädje.

Under dessa år har jag mött personer som berättat om egna eller närståendes erfarenheter av våld, personer som känt sig utmanade, som blivit upprörda, som gråtit och som bett om råd. Jag ser också dessa reaktioner som positiv respons. Jag har lyssnat på alla och lärt mig något nytt.

Kunskapsinnehåll

Evidensen för hur utbildning i ämnet är relativt svag. Följande förslag utgår från interventioner med studenter som målgrupp där resultaten visat på ökad medvetenhet om våld som fenomen och en mer positiv attityd till att göra orosanmälan enligt Socialtjänstlagen Doran & van de Mortel, 2022; Turan, 2022).

Förslag på kunskapsinnehåll i undervisningen

1. Grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som fenomen.
2. Normkritiska perspektiv på våldsutsatta personer och särskilt sårbara personers utsatthet.
3. Bemötande, att våga fråga, våga lyssna våga agera.
4. Känna till och kunna följa den lagstiftning och de styrdokument som styr arbetet kring ämnet.

1. Grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

- Jämställdhets- och hållbarhetsperspektiv enligt delmål 5 i Agenda 2030.
- Definitioner av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.
- Förekomst.
- Förklaringsmodeller.
- Kort- och långgående konsekvenser av att utsättas för våld som också kan vara de tecken och symptom som föranleder att fråga om våldsutsatthet.
- Barnperspektivet och barnets perspektiv.
- Sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot familjedjur.
- Samverkan med andra aktörer.

2. Normkritiska perspektiv på våldsutsatta personer och särskilt sårbara personers utsatthet

Studenter bör ges tillfälle att reflektera över fenomenet och bearbeta sina egna förutfattade meningar så att de inte oreflekterat osynliggör den som är utsatt för våld.

3. Bemötande, att våga fråga, våga lyssna våga agera

Katalogkunskap om hur frågan kan ställas och hur svaret kan tas emot behövs men behöver också reflekteras. För den som ger vård kan det finnas en existentiell aspekt av att våga närvara, fråga, lyssna och agera. Både den som undervisar och studenter kan behöva reflektera över detta. Att vara närvarande i mötet och skapa en tillitsfull relation är grundläggande för att den utsatta ska våga berätta (Ekebergh & Lindberg, 2020; Ekebergh, Andersson & Eskilsson, 2018).

4. Känna till och kunna följa den lagstiftning och de styrdokument som styr arbetet kring ämnet

Att känna till lagstiftning och styrdokument och hur den tillämpas är grundläggande för yrkesutövningen men kan också ge insikt i hur samhället ser på fenomenet.

Fördjupad kunskap

Undervisning och fortbildning i ämnet kan vara övergripande men ibland också fokuserat på särskilda delar av det patriarkala våldet eller våld i nära relationer där vissa personer kan vara särskilt utsatta.

- Barns utsatthet för våld i familjen (fysiskt, psykiskt, sexuellt).
- Barn som bevittnar/lever med våld i nära relationer.
- Särskilt utsatta livsvillkor utifrån ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.
- Våld i hbtq-personers nära relationer (fysiskt, psykiskt, sexuellt).
- Våld i ungas nära relationer (fysiskt, psykiskt, sexuellt).
- Hedersrelaterat våld och förtryck, könsstymning av flickor och kvinnor, tvångs- och barnäktenskap.
- Sexuella övergrepp utanför nära relationer.
- Sexuella övergrepp mot barn utanför nära relationer.
- Sexuella trakasserier på arbetsplatser och/eller studiemiljöer.
- Prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- Kommersialisering och exploatering av kvinnor i reklam, medier och pornografi.

Constructive alignment – ”den röda tråden”

Sambanden mellan lärandemål, lärandeaktiviteter och examination (bild 1) bör vara tydliga för lärare och studenter, likaså progressionen mellan kurser och terminer (Biggs, 1996). Katalogkunskap behövs menoreflektat faller den ofta i glömska.

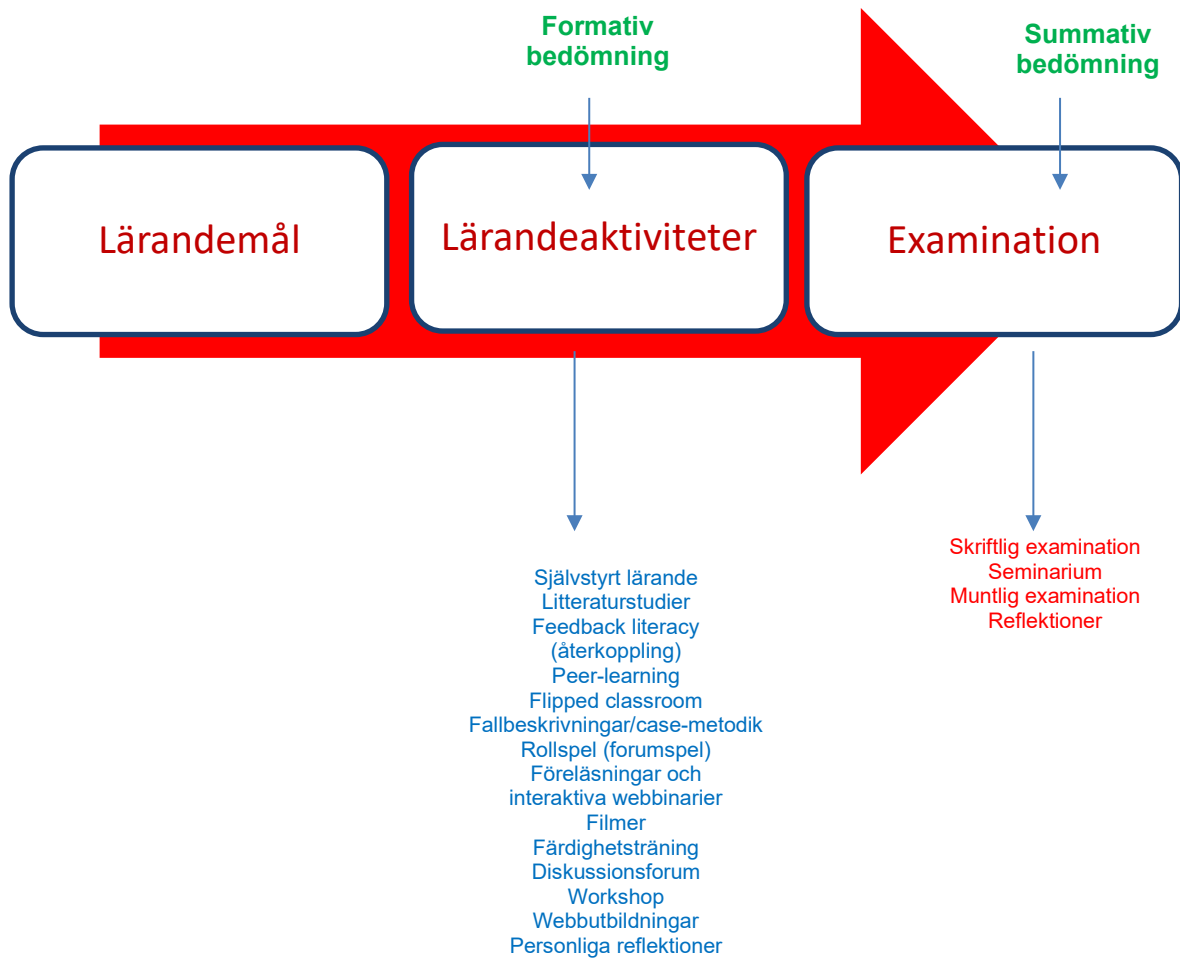

Bild 1. Constructive alignment

Lärandemål

Kunskapsmålet i högskoleförordningen (SFS 2017:857) bryts ner i lärandemål som är lämpliga för det program och den kurs det gäller. Lärandemålen formuleras utifrån nya Blooms taxonomi (tabell 1) och i förhållande till kurs, strimma och progression i utbildningen.

I Blooms reviderade taxonomi från 2001 (Anderson & Krathwohl, 2001, s. 67–68) definierades nya termer på följande sätt:

Minnas: Känna igen och komma ihåg från långtidsminnet.

Förståelse: Konstruera mening från muntliga, skriftliga och grafiska meddelanden genom tolkning, exemplifiering, klassificering, sammanfattning, slutsatser, jämförelser och förklaringar.

Tillämpa: Utföra eller använda en procedur genom att utföra eller implementera

Utvärdera: Göra bedömningar baserade på kriterier och standarder genom att kontrollera och kritiskt granska

Analysera: Bryta ner material i beståndsdelar, avgöra hur delarna relaterar till varandra och till en övergripande struktur eller syfte genom differentiering, organisering och attribuering

Skapa: Sätta samman element för att bilda en sammanhängande eller funktionell helhet; omorganisera element till ett nytt mönster eller struktur genom att generera, planera eller producera (Anderson & Krathwohl, 2001, s. 67–68)

Vid revideringen ändrades också strukturen på Blooms kognitiva modell till en tvådimensionell modell (tabell 1) där den ena dimensionen är kunskap (inlärd kunskap) och den andra är de kognitiva processerna (lärandeprocesser).

Tabell 1. Reviderad modell av Blooms taxonomi (Forehand, 2010)

Kunskaps- dimensionen	Kognitiva processer					
	Minnas	Förstå	Tillämpa	Analysera	Tillämpa	Skapa
Faktakunskap	Komma ihåg	Summera	Separera	Tillskriva	Ranka	Kombinera
Begrepps-mässig kunskap	Beskriva	Tolka	Föreställa	Förklara	Värdera	Planera
Procedur-mässig kunskap	Beräkna	Exemplifiera	Applicera	Förklara skillnader	Sammanfatta	Utarbeta
Metakognitiv kunskap	Tillägnad kunskap	Framföra	Konstruera	Tillägna	Handla	Aktualisera

Exempel på formuleringar av lärandemål (från genomgångna och hålla kurser):

Efter genomgången kurs ska studenten kunna:

- Självständigt identifiera tidiga tecken och symtom hos personer som utsatts, bevittnat eller upplevt våld i nära relationer.
- Förstå vikten av att ha rutiner i bemötandet och handläggandet av personer som utsatts, bevittnat eller upplevt våld i nära relationer.
- Förklara konsekvenser på kort och lång sikt av att utsättas för och uppleva våld i nära relationer.
- Förklara betydelsen av uppbrottstrappan och värdera kunskapens betydelse i mötet med personer utsatta för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.
- Kunna urskilja hälso- och sjukvårdens ansvar för personer utsatt för våld i nära relationer samt självständigt arbeta med hur kunskapen kan implementeras i den egna verksamheten.
- Utarbeta och presentera ett hälsofrämjande förändringsarbete som kan förebygga våld i nära relationer hos personer som i särskilt sårbar situation.

Lärandeaktiviteter

- Självstyrt lärande
- Litteraturstudier
- Feedback literacy (återkoppling)
- Peer-learning
- Fallbeskrivningar
- Föreläsningar och interaktiva webinarier
- Diskussionsforum
- Personliga reflektioner
- Webbutbildningar
- Färdighetsträning

Examinationsformer

Formativ bedömning

Begreppet formativ bedömning om de val en lärare gör i sin undervisning för att reglera studenternas inlärningsprocess. Den formativa bedömningen sker i form av lärandeaktiviteter som hjälper studenten att uppnå lärandemålen, förutsatta att studenten genomför aktiviteterna. Det kan vara lämpligt att använda olika lärandeaktiviteter som förberedelse inför examination av lärandemålen. Självstudier av litteratur kan vara grundläggande, kanske tillsammans med en interaktiv föreläsning som också ger möjlighet till återkoppling kring den lästa litteraturen.

Vid peer-learning och i diskussionsforum ges möjlighet till kollaborativt lärande. Förberedelserna inför detta kan vara t.ex. litteraturstudier, fallbeskrivningar m.m.

Webbaserade utbildningar

- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten tagit fram ett kunskapsstöd för lärosäten när det gäller att utbilda om våld. Syftet är att lärosätena ska få ett samlat stöd som både fördjupar och breddar kunskapen inom området och på så vis underlätta att implementera examensmålen. Lärarhandledning till utbildningen finns också. Webbstödet hittas på <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-larosaten/>
Inledningsvis beskrivs mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som ett eget tvärvetenskapligt kunskapsområde och de väsentliga områden som ingår i detta. I webbstödet finns förslag till lärandemål utifrån tre huvudområden: [orsaker till våld](#), [konsekvenser av våld](#) samt [insatser](#) och myndigheters ansvar. Det finns tydligt beskrivet på hur utbildningen om våld kan genomföras med tips och checklista. ”Att utbilda om våld är på många sätt precis som att utbilda i vilket annat ämne som helst. Det behöver finnas en tydlighet mellan det förväntade studieresultatet, undervisningsformen och examinationen och det bör finnas utrymme att kombinera den teoretiska kunskapen med erfarenheter från praktisk verksamhet” (NCK, webbstöd för lärosäten). Webbstödet innehåller även programspecifika sidor, stödmaterial med tips om filmer och förslag på kurslitteratur. Det finns även många värdefulla lärandeexempel från olika lärosäten att ta del av.
- Barnafrids basprogram, <https://barnafrid.se/kunskapsportal/basprogram/>
- Västra Götalandsregionen, <https://www.valdinararelationer.se/vkv/utbildning/>
- Jämställdhetsmyndigheten, finns fler webbaserade utbildningar <https://webbutbildning.jamstalldhetsmyndigheten.se/>

Summativ bedömning

Begreppet summativ bedömning används efter att lärande skett i slutet av ett moment eller en kurs. Den kan ske på olika sätt, muntligt och/eller skriftligt och resulterar i betygssättning.

Om t.ex. aktivt deltagande i seminarier är examinerande kan det vara lämpligt att låta det föregås av någon form av aktiv förberedelse från studentens sida. Det kan vara i form av inlämnande av instuderingsfrågor eller reflektioner, innan seminariet hålls.

Exempel på hur lärandemålet implementerats

Många lärosäten har brutit ner det övergripande lärandemålet och implementerat detta i utbildningen. Nedan följer några exempel på hur det genomförts samt mina egna erfarenheter.

Hälsohögskolan i Jönköping (intervju med lärare)

Vilka är ni?

Vi arbetar på Jönköping University, som är en stiftelsehögskola. Undervisning, forskning och uppdragsverksamhet bedrivs inom fyra fackhögskolor: Hälsohögskolan, Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping International Business School och Tekniska Högskolan. De program vi arbetar på är hemmahörande på Hälsohögskolan. På Hälsohögskolan bedrivs akademiska utbildningar inom hälsa, vård och socialt arbete. Vi som har skrivit svaren på frågorna i denna del av kapitlet och som har samverkat kring undervisningen om våld sedan start på JU är:

Frida Liabäck är leg. sjuksköterska, arbetar som universitetsadjunkt och undervisar främst kring bemötandenaspekter, vårdande förhållningssätt och kommunikation.

Kristina Berggren är leg. tandhygienist, arbetar som universitetsadjunkt och har uppdraget som programansvarig. Delaktig både i den teoretiska samt kliniska undervisningen, främst gällande den vuxna patienten.

Agnetha Borell är socionom, IPL-ansvarig på Hälsohögskolan.

Nina Åkerlund är socionom, skrev sin avhandling om barns relationer i våldets närhet och är anställd lektor på avdelningen för socialt arbete, med särskilt ansvar för undervisningen om våld på ASA.

Med tiden har fler kollegor kommit att ingå i arbetsgruppen som ansvarar för momentet IPL våld och i och med att fler utbildningar/ program tillkommer så tillkommer ytterligare personer.

Hur undervisar ni om våld?

Undervisning om våld kan göras på flera olika sätt. I denna del av kapitlet redogör vi för hur undervisningen har strukturerats och hur den bedrivs på sjuksköterske-, socionom-, tandhygienist- och röntgensjuksköterskeprogrammet vid Hälsohögskolan, Jönköping University. Vi inleder med en kort introduktion till vad som avses med Interprofessionellt lärande (IPL), beskriver hur vi, tillsammans med våra studenter, har tagit oss an ämnet samt vilka lärdomar vi har gjort. Fokus i vår beskrivning är på momentet IPL våld.

Vad är IPL?

Interprofessionellt lärande, IPL (*interprofessional education*, IPE) beskrivs i världshälsoorganisationens (WHO) rapport från år 2010, *Framework for action on interprofessional education and collaborative practice*, som ett sätt att möta de krav på samverkan mellan professioner som ställs på professionsutbildningar vid lärosäten för högre utbildning. Sådan undervisning betecknas av WHO som interprofessionellt lärande, IPL (*interprofessional education*, IPE) och syftar till att underlätta interprofessionell samverkan genom att öka professionsstudenters förmåga att samverka, förstå varandras professionella kompetenser och förstå hur professioner i samverkan kan erbjuda bättre stöd och behandling än professioner som arbetar isolerade från varandra.

Enligt internationellt etablerade riktlinjer bör interprofessionell färdighetsträning innehålla fyra viktiga områden eller domäner. De fyra domäner som våra studenter under sina utbildningar får utveckla färdigheter inom är

värderingar och etik, roller och ansvarsområden, interprofessionell kommunikation samt teamarbete (WHO, 2010. Jämför Thistlethwaite et al., 2014; IPEC, 2016).

Varför IPL-våld?

Syftet med momentet IPL-våld är att stärka studenternas professionsförmåga att upptäcka våld i nära relationer, att de ska kunna ge stöd åt våldsutsatta och på olika sätt förebygga våld. Att förstå vikten av samverkan och hur den kan utvecklas är alltså centralt i IPL och sådana undervisningsmål är särskilt viktiga i ämnesområdet för att belysa de professionella insatserna mot våld i nära relationer. Inom fokusområde våld är det med andra ord extra viktigt att stärka förmågan inom alla de fyra domänerna som IPL-samverkan bygger på. Vid Hälsohögskolan i Jönköping har ett IPL-moment utvecklats där studenter från olika program arbetar tillsammans i interprofessionella grupper med olika typer av scenarier där våld kan förekomma. Centrala frågor i momentet handlar om hur studenterna med olika professionsbakgrund tillsammans kan hjälpas åt för att upptäcka och förebygga våld och stödja våldsutsatta. Studenterna befinner sig i slutet på respektive professionsutbildning och de har alla sedan tidigare genomgått en introduktionsutbildning under deras första termin. De har då ingått i interprofessionella grupper med fokus på global och lokal hälsa och välfärd utifrån Agenda 2030 samt etik (innehållet för IPL-termin 1 kan dock se lite olika ut beroende på program). Denna introduktion följs upp under termin fem och sex då studenterna under en tvåveckorsperiod, tillsammans med studenter från läkarprogrammet på Linköpings universitet, ges möjligheter att arbeta i interprofessionella grupper med inriktning mot förbättringsarbete knutet till en verksamhet inom hälsa och välfärd. Slutligen gör en del av våra studenter en tvåveckors praktik inom en klinisk undervisningsmottagning (IPL-KUM) där de i IPL-team möter patienter med olika behov under ledning av särskilda IPL-handledare. Studenterna kommer från Linköpings universitet och Hälsohögskolan, Jönköping University. Fokus är att träna alla fyra IPL-domänerna, vilket innebär att studenterna före mötet med patienten tillsammans diskuterar vilka behov patienten kan ha och vad som ska belysa under besöket. Under besöket är patienten en del av teamet och stor vikt läggs vid den information denne kan delge. Efter besöket reflekterar IPL-teamet hur de arbetat med de fyra domänerna och vad som kan förbättras inför nästa besök.

Hur ser undervisningsmomentet kring våld ut?

I den internationella diskussionen om IPL understryks numera vikten av att interprofessionell undervisning i professionsutbildningar bör ges återkommande. En del forskning visar att IPL bör ges till nybörjarstudenter eftersom tidigare utbildningsinsatser kan motverka att stereotypiska uppfattningar om vad det egna och andras professionella område innefattar cementeras samtidigt som studenters beredskap för IPL minskar över tid (Reeves, 2012. Jämför Barr et al., 2005). Samtidigt indikerar andra studier att IPL sent i utbildningen ger bättre resultat, eftersom studenter då har en klarare uppfattning om vad det egna professionella perspektivet innebär (Barr et al, 2005). På Hälsohögskolan har vi valt att lägga momentet IPL våld i slutet av utbildningarna och varje termin genomgår och examineras cirka 170 studenter *från termin 6 och 7, dvs sista terminen på berörda program momentet IPL våld*. Beslutet är i linje med den internationella diskussionen om IPL som vid sidan av de generella riktlinjer som tidigare angetts, betonar att interprofessionell undervisning måste utformas efter olika lokala förhållanden.

Momentet IPL våld består av fyra delar: individuella förberedelser, en gemensam temadag, interprofessionella grupparbeten och examinerande IPL-seminarier. På kort sikt syftar IPL våld till att ge studenterna tillfälle att diskutera och processa sin kunskap, samverka, det vill säga placera in sin kunskap i en kontext, samt erbjuda

studenterna möjlighet att fördjupa sig i kunskapsområden som de finner särskilt intressanta eller som de vill ha mer kunskap om.

Förberedelserna består i att studenterna individuellt göra webbkursen om våld (NCK) samt läser in sig på informationen av momentet på den gemensamma lärplattformen inför den gemensamma temadagen på skolan. Temadagen är på sikt tänkt att bli en heldag på campus, med föreläsningar om olika kunskapsområden där både interna och externa aktörer föreläser i ämnet. Hittills har vi erbjudit temadagen helt samt delvis digitalt.

VT 21 samt HT 2021, under pandemin, var samtliga föreläsningar förinspelade och temadagen anordnades via zoom med ett upplägg som hämtade inspiration från en konferens där en konferencier presenterar och håller samman dagen, där vissa föreläsningar vände sig till alla och där övriga var valbara.

VT 2022 kunde liknas vid en kompromiss, med introduktion och två föreläsningar på campus. Efter lunch tittade studenterna på inspelade föreläsningar som var relevanta utifrån deras profession och intresse. Bland dessa fanns ett brett urval av nationella, regionala och lokala aktörer som är verksamma, inom socialt arbete och hälso- och sjukvård och som täckte in olika kunskapsområden.

Termin1	Termin 5 och termin 6	Termin 6 och 7 (sista terminen i berörda program)
<p>Introduktionsutbildning i interprofessionella grupper med fokus på global hälsa</p> <p>Vilka utbildningar?</p> <p>Sjuksköterskeprogrammet</p> <p>Röntgensköterskeprogrammet</p> <p>Tandhygienistprogrammet</p> <p>Socionomprogrammet</p>	<p>Tvåveckorsperiod då sjuksköterskestudenter tillsammans med studenter från läkarprogrammet på Linköpings universitet, ges möjligheter att arbeta i interprofessionella grupper med inriktning mot förbättringsarbete knutet till en verksamhet inom hälsa och välfärd.</p>	<p>IPL, se text ovan</p>

Vilka lärandemål utgår ni ifrån?

På de aktuella utbildningarna förekom undervisning om våld i varierande omfattning redan innan examensmålet instiftades. Gemensamt för utbildningarna är att undervisningen om våld numera utgör en strimma genom programmen och att IPL våld är ett moment som ingår för samtliga studenter. Sedan examensmålet började gälla har undervisningen stärkts och lärandemål som rör våld har införts på samtliga utbildningar (se Tabell 2).

Tabell 2. Beskrivning av lärandemål på respektive program kopplade till IPL-momentet kring våld.

Sjuksköterskeprogrammet	Socionomprogrammet	Tandhygienistprogrammet	Röntgensjuksköterskeprogrammet
visa kunskap om förhållanden i samhället som påverkar	visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

barns, kvinnors och mäns hälsa visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer visa förmåga att identifiera behov av och genomföra hälsofrämjande och förebyggande arbete visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper	visa förmåga till lagarbete och samverkan med andra yrkesgrupper	reflektera över egen människosyn och egna värderingar reflektera kring samverkan och insatser kring personer som utsätts för våld i nära relationer	reflektera över de egna värderingarnas betydelse i samband med undersökningar inom radiografi
--	---	--	---

På tandhygienistprogrammet fanns sedan tidigare examinerande moment kring orosanmälan gällande barnpatienten men nu har ytterligare delar i den teoretiska samt den kliniska undervisningen setts över kopplat till examensmålet, på sjuksköterskeprogrammet saknades tidigare examinerande moment om våld, medan de nu ingår i programmet.

Hur examineras lärandemålen?

Studenterna är från start indelade i IPL-grupper, bestående av 8–10 studenter, där varje studentprofession finns representerad. I anslutning till temadagen får studenterna i respektive IPL-grupp möjlighet att träffas och lära känna varandra innan de en vecka senare har en och en halv dag avsatts i deras scheman för interprofessionella grupparbeten. Studentgrupperna väljer tillsammans ett ämne/scenario som intresserar dem. Det har funnits fem ämnen/scenario att välja mellan:

- mötet med en äldre person med demenssjukdom på särskilt boende
- mötet med våldsutsatt i primärvården, på röntgen, i kommunen eller i tandvården
- våldsmisstanke på akuten
- våld- och hotsituation på arbetsplatsen för den professionella sjuksköterskan, socionomen, tandhygienisten eller röntgensjuksköterskan samt
- misstanke om att barn far illa.

Varje grupp får sen i uppgift att skapa en 30 minuter lång presentation med en tillhörande inspelning alternativt rollspel som visar på “mötet” i valt scenario, med fokus på hur de kan bemöta detta i sina roller som professionell tandhygienist/ socionom/ sjuksköterska/ röntgensjuksköterska samt hur samverkan med andra professioner kan se ut. Inom gruppens avsatta tid ingår även tid för frågor samt diskussion med andra deltagare

vid seminariet. Av instruktionerna framgår att grupperna ska utgå från den kunskap som förmedlades under temadagen och att det ska finnas kopplingar till relevant forskning alternativt den litteratur som angivits som referenslitteratur.

En heldag är avsatt för seminarierna och vid varje seminarier deltar fem IPL-grupper. Dessa är indelade så att samtliga grupper presenterar olika ämnen/scenarier för att även seminariet ska bidra till bredare lärande för studenterna. Redovisande grupp ansvarar för tiden och styr fördelning av frågor och diskussioner. Lärare från olika professioner deltar som moderator vid seminariet.

På längre sikt syftar IPL våld till att studenterna tillsammans, över professionsgränserna lär med, om och av varandra vilket leder till effektivt samarbete som i sin tur möjliggör att våldet uppmärksammas, att våldsutsatta får tillgång till skydd och stöd, medan våldsutövare erbjuds behandling. I förlängningen kan detta leda till ökad patientsäkerhet och förbättrad hälsa.

Hur har ni arbetat med samverkan mellan programmen?

Ett lärarlag bestående av lärare från de olika programmen bidrar med bred kunskap kring ämnet. Fördelningen mellan programmen, antalet lärare som är med, beror på hur stor studentgrupp som medverkar från respektive program. Lärarlaget är med vid temadagen och delar även upp sig mellan seminarierna, där två lärare från olika program modererar i varje seminariegrupp, detta för att kunna bidra med specifik professionskunskap kopplad till våld som kan komma att diskuteras vid seminariet. Vi har tillsammans skapat en vi-känsla över programmen. En IPL-samordnare bokar lokaler för samtliga IPL-moment och vi träffas med jämna mellanrum, delar erfarenheter och idéer för fortsatt arbete och utveckling av momenten.

Vilka lärdomar vill ni dela med er av?

För att starta igång ett projekt som detta behövs kunskap inom området samt engagemang och pedagogisk skicklighet. Under hösten 2020 sammankallade medarbetare på Hälsohögskolan till det första mötet (forskningsaktiv inom ämnet samt IPL koordinatör). Inbjudna var lärare i sjuksköterska, socionom, tandhygienist och röntgensjuksköterskeprogrammen. Därefter följde regelbundna möten för att skapa samsyn i ämnet, undervisningen samt examinationen.

Genom att samverka över avdelningarna, som lärare, i examensmålet *Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer* har varit en framgångsfaktor och har upplevts som positivt. Genom att samverka har vi lärt av och med varandra att utveckla IPL momentet så det passar våra studenter på bästa sätt.

Stor fördel är att på det aktuella lärosätet finns både ämneskunskap, ett uttalat engagemang samt pedagogisk färdighet för att undervisa om *Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. Att bjuda in externa föreläsare har kompletterat undervisningen genom att de har delat med sig av sina kunskaper samt arbetslivserfarenheter inom området. Alla program har dock varit delaktiga i att ta fram utbildningsmaterial, läshänvisningar kopplat till professionernas olika ämnesområden.

En samarbetspartner som varit en viktig aktör i arbetet, speciellt när momentet utfördes digitalt, har varit kommunikationsavdelningen på lärosätet. Fördel med den digitala undervisningen är att studenter som inte bor nära studieorten kan koppla upp sig digitalt för att delta. Att använda temadagen digitalt med konferencier som lotsade studenter och föreläsare under dagen var ett nytt sätt att bedriva undervisning på. Nackdelar med att utföra temadagen digitalt kan medföra att undervisningen inte kommer till sin rätt och att studentnärvaro kan bli bristande.

Ytterligare samarbete som fungerade bra samt kan utvecklas vidare är med läroverkets studenthälsa. Studenterna får både muntlig och skriftlig information om att studenthälsan kan kontaktas om de upplever behov då ämnet kan väcka starka reaktioner. Studenthälsan är i sin tur informerade om att undervisning sker i ämnet.

Förbättringsförslag som lyfts i lärarlaget är om studenthälsan eller kurator ska finnas med digitalt, via chatt alternativt på lärosätet under tema samt examinationsdagen.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett brett och aktuellt ämne med risk för att ta stort utrymme i lärandet och undervisning. Diskussioner har förts kring hur examensmålet kan/bör brytas ner beroende på vad som är relevant för de olika utbildningarna. Det vill säga att det utrymme som ämnet tar ska ställas i relation till andra lärandeaktiviteter i utbildningarna, kopplat till antal högskolepoäng. Målet är dock att studenterna får kunskap inom sin profession kopplat till ämnet så att de är rustade inför arbetslivet. Hälsohögskolans pedagogiska grundsyn bygger på "att individen ska ges frihet att söka sin kunskap samt att ta ansvar för sitt lärande och sin personliga utveckling. Målet med lärandet är att individen skaffar sig handlingsberedskap för att delta i utveckling av ett föränderligt samhälle" vilket vi upplever att denna läraaktivitet stödjer.

En pågående forskningsstudie som rör studenters kunskap om våld (Åkerlund) visar att det fortfarande finns utvecklingspotential då det gäller undervisningen om våld på Hälsohögskolan. Preliminära resultat indikerar att studenterna på JU tenderar att uppfatta undervisningen mer som sporadiska inspel, än som en tydlig strimma. Studenterna är dock genomgående positiva till momentet IPL våld som de menar har gett ökad förståelse för andra professioners ansvarsområden och vikten av att samverka. Studenterna är dock genomgående positiva till momentet IPL våld som de menar har gett ökad förståelse för andra professioners ansvarsområden och vikten av att samverka. De skulle gärna se att IPL momentet erbjöds tidigare i utbildningen, att det var en återkommande aktivitet, samt att fler yrkesgrupper involverades.

Hur kan och vill ni utveckla momentet?

Genom att involvera yrkesverksamma får studenterna kunskap om hur olika verksamheter arbetar i samhället i dessa frågor. Utvecklingsmöjligheter framöver kan vara att även yrkesverksamma personer som inte arbetar inom området kan få möjlighet att genomgå utbildningsmomentet. Att erbjuda andra yrkesprogram på högskolan att ingå i momentet kan och är aktuellt inför kommande terminer. Planer på att samverka med andra universitet, internationellt och nationellt kring IPL våld. ska utvecklas. Forumteater ska utvecklas.

Referenser till avsnittet om Hälsohögskolan Jönköping

Barr, H., Koppel, I., Reeves, S., Hammick, M. & Freeth, D. 2005. *Effective interprofessional education: assumption, argument and evidence*. London: Blackwell.

Thistlethwaite, J.E., Forman, D., Matthews, L.R, Rogers, G. D. Steketee, C., & Yassine, T. (2014) Competencies and Frameworks in Interprofessional Education: A Comparative Analysis. *Acad Med*. 2014; 89:869–875.

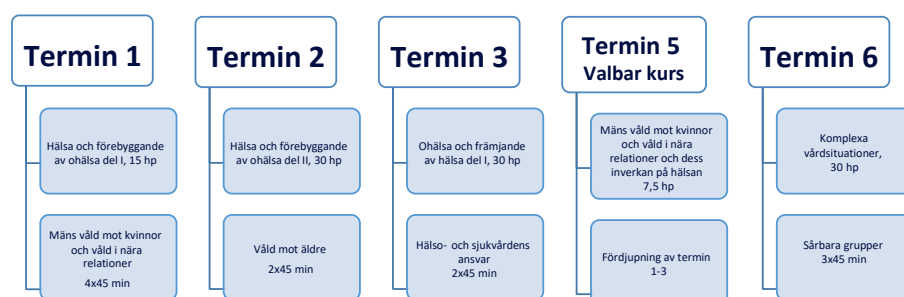
World Health Organization. (2010) *Framework for Action on Interprofessional Education and Collaborative Practice*. Geneva: WHO

IPEC Interprofessional education Collaborative (2016) Core Competencies for Interprofessional Collaborative Practice: 2016 Update <https://www.ipeccollaborative.org/ipecc-core-competencies>

Uppsala universitet

Sjuksköterskeutbildningen vid Uppsala universitet har sedan 2006, i samarbete med NCK, undervisat om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och är det universitet som har längst erfarenhet av undervisning i ämnet. De lade då upp arbetet i form av så kallad ”strimma” med återkommande moment under hela utbildningen, se bild 25.1. De har ett tvärvetenskapligt perspektiv på undervisningen som ger grundläggande kunskaper inom ämnet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Utbildningen utgår ifrån ett jämställdhetsperspektiv, internationella överenskommelser och mänskliga rättigheter (Albért m.fl., 2021).

Bild 2. Flödesschema över ”strimma” om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, inklusive valbar kurs i sjuksköterskeprogrammet. Nationellt centrum för kvinnor frid, Uppsala universitet (Albért m.fl., 2021)

Linnéuniversitetet

Linnéuniversitetet beskriver processen hur implementeringen av lärandemålet genomförts på sjuksköterskeutbildningen. Arbetet påbörjades med en seminarierie på Institutionen för hälso- och vårdvetenskap. Därefter gjordes en genomlysning av examensmålen som bröts ner i preciserade lärandemål i tre kursplaner. I dessa kurser diskuterades pedagogiska modeller, hållbart lärande, innehåll, undervisningsformer, examinationer och kurslitteratur. I kollegiet fördjupades frågan om hur forumspel (rollspel) skulle kunna användas i undervisning som berör våldet. Sammanfattningen var att forumspelet kunde tillämpas i undervisning om kränkningar, våld och våldsutsatthet. Två gånger per år har institutionen en särskild kompetensutvecklingsdag som riktas mot institutionens alla utbildningsprogram och kurser. Externa aktörer medverkar och ett särskilt digitalt forum med föreläsningar, filmer, artiklar och tips har byggts upp. De flesta lärare har också deltagit i NCK:s utbildningar för högskole- och universitetslärare (Albinsson, 2021). Mer ingående beskrivning av implementeringen, pedagogiska utgångspunkter, undervisning och examinationer finns att läsa i referensen.

Författarens egna erfarenhet av att använda kunskapsstödet

På distriktssköterskeprogrammet på Karolinska institutet har mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer implementerats tillsammans med lärandemål för hållbarhet. Genom att FN:S hållbarhetsmål tre, fem och tio berör ämnet finns lärandemålet under programmets första termin i kursen ”Hälsa, livsvillkor och miljö” (7,5 hp). Studenterna genomför självständigt webbutbildningen från NCK. Därefter genomförs ett gemensamt seminarium under fem timmar. Jag har delvis använt mig av den utbildningsmanual som finns till webbutbildningen och delvis utformat seminariet i interaktion med studenternas behov och önskemål. Inledningsvis träffas studenterna i små grupper och reflekterat kring kursen samt tagit det som de upplever som angeläget att ta upp i hela gruppen. Genomgången webbutbildning och aktivt deltagande i seminariet krävs för godkänt betyg. Studenter uttrycker att ämnet är väldigt tungt att ta sig an men också väldigt viktigt. Det har under åren varit oerhört uppskattat och studenterna återkommer spontant till detta senare under utbildningen. Det har också inneburit att det alltid är någon student som fördjupar sig i ämnet vid examensarbetet i form av en D-uppsats. I stort sett varje kurs har studenter som själva varit utsatta eller haft närstående som har varit det. Det har varit svårt för dem men de har också i många fall delat med sig av sina egna erfarenheter vilket tagits emot väldigt fint av studiekamraterna. Som lärare brukar jag följa upp de studenter som varit ledsna och uttryckt att det varit särskilt tungt. Alla studenter får också råd om att kontakta kvinnofridslinjen om det väckts obehag utifrån egna erfarenheter.

Referenser

- Biggs, J. (2003), *Teaching for Quality Learning at University*, Andra upplagan, Open University Press, Berkshire, Storbritannien
- Doran, F., & van de Mortel, T. (2022). The influence of educational intervention on nursing students' domestic violence knowledge and attitudes: a pre and post intervention study. *BMC Nursing*, 21:109.
- Ekebergh, E., & Lindberg, E. (2020). The interaction between learning and caring – the patients narrative as a foundation for lifeworld led reflection in learning and caring. *Reflective Practice*, 21(4), 555–564.
- Ekebergh, M., Andersson, N., & Eskilsson, C. (2018). Intertwining of caring and learning in care practices supported by a didactic approach. *Nurse Educ Pract*, 31, 95–100.
- Forehand, M. (2010). Bloom's Taxonomy. I: *Emerging perspectives on learning, teaching, and technology*. *Univeristy of Georgia*.
- SFS 2017:857. *Förordning om ändring i förordningen (2017:947) om ändring av högskoleförordningen (1993:100)*
- Turan, F. D. (2022). Effects of a structured online educational program course on nursing students' attitudes toward gender roles and women and childrens violence abuse reports: A quasi-experimental evaluation. *Nursing Education Today*, 108, 105191.